

Stalin si URSS

Sub conducerea lui Iosif Stalin, URSS a devenit in scurt timp un stat industrializat, si iesind invingatoare din cel de-al doilea razboi mondial, a devenit o supraputere. In acelasi timp insa, tirania lui Stalin a dus la ruinarea societatii rusesti.

Chiar inainte de moartea liderului sovietec Lenin, conducatorii Partidului Comunist au inceput lupta pentru succesiune. A detine controlul partidului insemna de fapt a detine controlul tarii – primul stat socialist, urias dar extrem de inapoiat. Anii '20 au fost martorii unor importante lupte pentru putere. In 1923 Stalin, Secretarul General al Partidului, se aliaza cu Zinoviev si Kamenev pentru a dejuca planurile unui concurent genial si aparent periculos – Leon Trocki. In 1925 Stalin isi gaseste noi aliati in Bucharin si Rikov, indepartandu-i pe Zinoviev si Kamenev. In cele din urma, in 1929, Stalin isi invinge fostii aliati si devine unicul conducator al URSS-ului.

Adevaratul nume al lui Stalin este Iosif Djugasvili. Numele sub care a devenit cunoscut este un nume adoptat in perioada miscarilor revolutionare. Stalin s-a nascut sub semnul saraciei si obscuritatii, nu ca cetatean rus, ci in Georgia, aflata la vremea respectiva sub controlul Rusiei tariste. A invatat limba rusa fluent la una din scolile duminicale organizate de biserica, ulterior fiind trimis la un seminar pentru a deveni preot. A dovedit insa un interes deosebit pentru scrierile si ideile socialiste care se vehiculau la seminar, motiv pentru care in 1899 a fost exmatriculat. A intrat in randul revolutionarilor si si-a petrecut urmatoorii ai sustinand cauza revolutiei, fiind deseori aruncat in inchisoare sau fortat sa traiasca in exil intern.

In 1912 se inscrie in Partidul Bolsevic (mai tarziu Comunist), devenind membru al Comitetului Central. Rolul jucat in cadrul Revolutiei din Octombrie 1917 a fost nesemnificativ (fapt musamalizat mai tarziu),

dar ulterior s-a dovedit abil in rezolvarea problemelor ivite pe parcursul Razboiului Civil. A fost numit mai intai Ministrul Nationalitatilor, iar in 1922 a devenit Secretar General al Partidului Comunist. Aceasta munca de birou, in aparenta plictisitoare, a fost pentru Stalin calea de aces la putere, dandu-i posibilitatea sa controleze comitetele de partid si sa ii avanseze pe proprii sustinatori. Astfel, anii '20 au marcat pentru Stalin o serie de seccese importante asupra rivalilor sai.

E vorba, evident, de dispute politice si nu de adevarate lupte: desi comunistii isi tratau oponentii cu duritate, exista un fel de regula nescrisa care impunea evitarea varsarii de sange in confruntarile din partid. Asemenea dispute vizau suprematia personala, dar aveau si aspect ideologic, fiecare fractiune sustinand o anumita orientare politica. Din acest punct de vedere, cel mai important conflict era intre Stalin si Trotki. Trotki adoptase punctul de vedere traditionalist marxist. El credea ca, datorita izolarii si inapoierii, URSS nu putea pune singura bazele unei societati socialiste, ci trebuia sa reziste in continuare si sa sustina o revolutie generalizata, in urma careia societatile industriale ar acorda URSS-ului ajutorul necesar. Dupa esecul miscarilor revolutionare din Europa dupa primul razboi mondial, Stalin a sustinut ca Uniunea Sovietica poate si trebuie sa reuseasca singura. Sloganul sau, „Socialismul intr-o singura tara”, era instabil ca doctrina marxista, dar prin nota pozitiva pe care o aducea a constituit un punct de atractie pentru tinerii care se inscriau in partid. Politica lui Stalin, sustinuta de o propaganda continua, a condus la mobilizarea poporului rus, generand un val de entuziasm cu privire la „construirea socialismului”.

Economia planificata

Stalin a folosit acest entuziasm pentru a determina o schimbare politica radicala. Primul razboi mondial si razboiul civil adusesera Uniunea Sovietica intr-o stare jalnica, astfel incat Lenin aprobase cu reticenta Noul Plan Economic (NPE), care acorda taranilor si micilor intreprinzatori o mare libertate in desfasurarea activitatii si insusirea profitului. Stalin a considerat ca a sosit vremea crearii unei economii complet socialiste, in care poporul – reprezentat de stat – sa detina si sa conduca toate intreprinderile.

Totodata sosise momentul unui efort conjugat pentru industrializarea tarii. Stalin a declarat ca Uniunea Sovietica se afla cu cel putin 100 de ani in urma vestului capitalist, dar va trebui sa recupereze diferenta in 10 ani, astfel va fi zdrobita. Fidel conceptiei marxiste privind eterna lupta dintre socialism si capitalism, el era constient ca URSS era inconjurata de inamici. Singura solutie a progresului era considerata a fi planificarea de stat; astfel, in 1929 Stalin lanseaza Planul Cincinal, care cuprindea o serie de obiective ambitioase ce trebuiau indeplinite in diferite sectoare ale economiei.

Public, s-a sustinut ca obiectivele au fost atinse si depasite si se anticipa succes si pentru urmatorul Plan. Intr-un stat cu un singur partid nimeni nu se incumeta sa contrazica comunicatele guvernamentale care exagerau succesele si mascau greselile sau le puneau pe seama tradatorilor si sabotorilor. Cu toate acestea, rezultatele obtinute nu erau de loc negijabile. In 10 ani URSS devenise un stat puternic industrializat, o realizare cu atat mai importanta cu cat sovieticii nu aveau in vedere doar perioada imediat urmatoare, ci lucrau pe termen lung. Standardul de viata a ramas insa scazut, deoarece nu se investise in productia de bunuri de larg consum. Toate resursele fusesera folosite pentru a crea infrastructura necesara unui stat industrial – fusesera construite cu sutele fabricii, uzine electrice, baraje, orase industriale, masini si tractoare.

Realizarile Uniunii Sovietice erau admirate nu numai de partidele comuniste din alte tari, care urmau modelul politic sovietic, ci si de unii oameni de stiinta, de scriitori si de intelectuali straini. Uniunea Sovietica era privita ca un nou tip de societate iar planificarea era considerata solutia progresului economic si social. Aceste idei erau cu atat mai credibile, deoarece tarile vestice erau devastate de Marea Criza din 1929 si pareau neputincioase in combaterea saraciei si somajului.

Admiratorilor Uniunii Sovietice tratau cu indiferenta marile probleme ale societatii sovietice, considerandu-le greutatii inerente ale inceputului. Mai era inca posibil sa se reduca importanta unor fapte amenintatoare, cum a fost procesul din 1928 intentat unor ingineri pentru „sondaj”, proces in care acuzatii au recunoscut cu prea multa usurinta crime care era foarte greu de crezut ca le comisesera.

Era destul de dificil de apreciat modificarile din agricultura sovietica. Prin noua politica, pamanturile nu mai erau proprietate personala, ci trebuiau unificate in ferme colective, adica in cooperative, conduse (in teorie) de comunitatea agricola respectiva. Aceasta situatie nu a fost agreata de cei care lucrau in agricultura deoarece erau fortati sa vanda o mare parte a productiei statului la un pret foarte mic, astfel incat muncitorii din industrie sa beneficieze de hrana ieftina.

Convingerile prin violenta

In consecinta, in 1929, cand a fost introdusa colectivizarea, taranimea s-a impotrivit si incercarile de a o forta sa accepte au generat intr-un conflict violent, in cadrul caruia politia secreta sovietica a jucat un rol sinistru. Multi tarani au fost ucisi si milioane au fost deportati, dar versiunea oficiala sustinea ca oponentii erau in principal tarani avuti (culaci), care nu doreau sa renunte la profiturile obtinute prin mijloace necinstite. Distrugerile rezultate au dus la o teribila foamete, accentuata de cruzimea autoritatilor, foamete care a determinat moartea a milioane de tarani. Situatiile s-a mai imbunatatit dupa 1932, cand rezistenta

taranilor a fost infranta, dar colectivizarea nu a mai avut efectele scontate. In ciuda tuturor suferintelor indurate de o mare parte a populatiei, sectorul agricol a ramas in continuare un punct slab al Uniunii Sovietice.

In 1934 pareea ca ceea ce fusese mai rau trecut, dar in realitate abia incepea. In decembrie 1934, asemenea lui Serghei Kirov, un comunist cunoscut, a declansat o serie de arestari ale unor presupusi sabotori, tradatori si spioni. Chiar si dupa verificarile epurarii care au urmat, adevarul despre asasinat a ramas necunoscut. Desi in acel moment Stalin se afla la conducerea tarii, el trebuia sa faca o multime de concesii colegilor din Comitetul Central al Partidului. In aceasta situatie, una dintre variantele vehiculate a fost aceea ca insusi Stalin ar fi ordonat asasinatul, pentru a elimina un posibil rival si pentru a indeparta orice amenintare din partea opozitiei, fie ea reala sau potentiala. Dupa perioada ramasa in istorie sub numele de Marea Teroare (ajunsa la apogeul intre anii 1936-1939), dictatura stalinista a guvernat fara a intampina cea mai mica rezistenta, desi Stalin poza in continuare drept un modest secretar de partid ce fumeaza pipa.

Gulagul sovietic

In timpul Marii Terorii, politia secreta a arestat milioane de oameni. Foarte multi au fost executati, dar majoritatea au fost trimisi in lagare de munca (retea cunoscuta sub numele prescurata de Gulag) raspandite in intreaga tara. Orice rezerva cu privire la omorarea unor colegi comunisti a fost abandonata, astfel incat in cele din urma partidul a fost distrus. Vechii rivali ai lui Stalin au aparut in procese publice, marturisind crime incredibile, cum ar fi, de exemplu, faptul ca ar fi practicat ani de-a randul spionajul pentru puterile straine. Aceste marturisiri au fost probabil smulse in principal prin constrangeri psihologice si amenintari la adresa familiilor acuzatilor, dar si torturile au jucat mai mult ca sigur un rol important.

Marea Teroare s-a manifestat in intrega societate sovietica, incurajand oamenii sa-si imagineze conspiratii peste tot si sa devina informatori. Oricare ar fi fost scopul initial al acestor epurari, s-a ajuns la un fel de nebunie generalizata, ceva similar vanatorii de vrajitoare din primele secole. In 1939, Stalin a fost nevoit sa puna capat acestor proceduri.

La aceasta data situatia in Europa devenise critica. In ciuda amenintarii crescande din partea Germaniei naziste, antipatiile si suspiciunile reciproce impiedicau o cooperare eficienta intre URSS, Marea Britanie si Franta. Dar in aceasta problema vina nu era doar a lui Stalin. Temandu-se ca marile puteri se vor uni impotriva lui, Stalin a semnat un pact de neagresiune cu Germania, desi nazismul si comunismul erau considerati dusmani de moarte. Cauzele secrete incluse in pact au dat

posibilitatea Uniunii Sovietice sa preia Polonia de Est dupa invazia germana din septembrie 1939, iar Letonia, Lituania si Estonia au fost inglobate in URSS. Dupa un scurt razboi intre URSS si Finlanda, a fost ocupat si teritoriul finlandez. Apoi, dupa un ultimatum remis in august 1940 guvernului roman, trupele sovietice au invadat si ocupat Bucovina de Nord si Basarabia. Desi URSS iesise invingatoare, razboiul scosese la iveala slabiciuni ale Armatei Rosii, ale carei corpuri de ofiteri fusesera nimicite de epurarile Marii Terori.

Cu toate ca stia ca nu trebuie sa se increada in promisiunile lui Hitler, Stalin a fost surprins cand germanii au invadat Uniunea Sovietica, in iunie 1941; aceasta lipsa de vigilenat a fost responsabila pentru piererile enorme ale URSS. Stalin si-a pastrat cumpatul si a refuzat sa paraseasca Moscova, desi germanii se apropiau din ce in ce mai mult; el a ordonat sa se de-a foc pamanturilor aflate in calea armatelor germane, pentru a le ingreuna inaintarea. Stalin s-a dovedit a fi un conducator priceput pe timp de razboi, confirmand imaginea de supraerou in ochii publicului sovietic.

La sfarsitul razboiului, Armata Rosie controla Europa de Est, permitandu-i lui Stalin sa instaureze regimuri comuniste subordonate in cea mai mare parte a regiunii. Dupa victoria comunistilor in razboiul civil din China, Stalin a devenit conducatorul unui urias si puternic bloc comunist. Puterile vestice au inceput sa se ingrijoreze si temerile lor combinate cu aversiunea fata de incalcarea brutala a libertatii in Europa de Est au produs o ruptura intre fostii aliati, marcand inceputul Razboiului Rece.

Suspiciuni

Reconstructia URSS-ului dupa razboi a fost extrem de lenta si dureroasa. Stalin devenise exagerat de suspicios, punand politia secreta pe urmele evreilor si soldatilor armatei Rosii suspectati ca ar fi asimilat idei burgheze, straine.

Un nou val de teroare parea ca se va abate asupra URSS dar, la 5 martie 1953, Stalin a murit. Stalin a fost probabil tiranul cu cel mai mare succes de-a lungul istoriei; la moartea sa a fost plans si omagiat de milioane de cetateni sovietici, ca „mare conducator si inavatator”.